



طرح ایران رود یک پروژه قدیمی در ایران محسوب می شود. قدمت طرح تا زمان ناصرالدین شاه به عقب باز میگردد. در زمان پهلوی دوم در سال ۱۳۴۵ طرح به گونه جدی مورد مطالعه قرار گرفت. پس از انقلاب شکوهمند اسلامی ایران، در دوران سازندگی پروژه ایران رود برای بار دیگر به گونه جدی مورد مطالعه قرار می گیرد، اما هر بار با توجه به حجم عظیم کاری و سرمایه قابل توجه، از روی میز کاری کنار گذاشته می شود و مورد اقدام قرار نمی گیرد. برای طرح سه مسیر اصلی ارائه شده است. شروع مسیر اول از خلیج کوچک واقع در باختر خلیج چابهار به سوی شمال آغاز می شود و پس از گذشتن از کنار شهر بزم، کویر لوت را پشت سر می گذارد، از کنار کویر نمک و شهر طبس به سوی شمال عبور می کند، در حوالی یک صد و سی کیلومتری خاور شاهرود به سوی شمال باختری متمایل می شود و پس از گذشتن از کنار گرگان به بندر ترکمن در دریای خزر می رسد. مسیر دوم از ناحیه میان چابهار و بندر جاسک آغاز می شود و پس از گذر از کنار شهر بزم هم چون مسیر شماره یک تا طبس می رود و آن گاه به سوی شمال باختری می رود. به فاصله پنجاه کیلومتری جنوب باختری از شهر سمنان می گذرد و در فاصله یکصدکیلومتری خاور تهران از میان رشته کوه البرز به شهر ساری می رسد و با گردش به سوی خاور به بندر ترکمن خاتمه می یابد.



گراند کانال - چین



مسیر سوم از سمت غرب ایران و با گذر از دریاچه ارومیه و در نهایت رسیدن به کرانه های غربی خلیج فارس است. این مسیر کوتاه تر ولی به علت گذر از مناطق صعب العبور زاگرس مورد توجه قرار نگرفته است. درازای آبراه بین ۱۴۶۵ کیلومتر و ۱۶۰۰ کیلومتر برآورد شده است. حجم عظیمی کار خاک برداری و تونل سازی در پروژه و نیاز به سرمایه بالای مالی، حجم عظیم نیروی انسانی به عنوان کارگر و مهندس، تخصص بالا در اجرای چنین طرح عمرانی و نیاز احتمالی به ورود سرمایه خارجی و یا نیروی کار، تخصص و تکنولوژی خارجی به داخل کشور برای اجرای طرح، مدت زمان طولانی اجرای طرح تا زمان بازدهی و درآمد زایی، همگی از مشکلات احداث به شمار می رود. مسیر طرح با توجه به گذر از رشته کوههای البرز که منطقه بسیار کوهستانی و صعب العبور است کار را دشوارتر می کند. هر چند در سطح جهان گراند کانال (Grand Canal) در چین با طول ۱۷۹۴ کیلومتر، در طول کانال با ایران رود مشابهت دارد. کانال کورینث (Corinth Canal) در یونان با ۶,۴ کیلومتر طول هر چند اندازه بسیار کوتاه تر از ایران رود است ولی مسیر صعب العبوری دارد.



کانال کورینث - یونان



باید توجه داشت این آبراه در سال ۱۸۸۱ و با آن امکانات ضعیف مهندسی ساخته شده است. از دیگر معایب و خطرات احتمالی طرح تأثیرات مخرب طرح بر اکوسیستم و زیست بوم ضعیف منطقه به شمار می‌آید. در برابر این انتقاد، مدافعان مطرح بیان می‌کنند علی‌رغم امکان آسیب زدن به محیط با توجه به اینکه مناطق مرکزی ایران دارای زیست بوم بسیار ضعیفی است فلذا خطرات، تأثیر قابل ملاحظه‌ای بر اکوسیستم و زیست بوم نخواهد گذاشت و حتی با توجه به حجم عظیم آب در کانال، حجم تبخیر قابل توجه باعث می‌شود تا مناطق مرکزی و شرقی کشور دارای رطوبت بهتر و حجم بارش سالانه بیشتری گردد. یکی دیگر از دستاوردهای این طرح امکان مبارزه با قاچاق کالا و مواد مخدر در کشور است و با توجه به اینکه ایران رود همچون یک مانع در برابر بخش شرقی و غربی کشور قرار می‌گیرد، ژرفا و پهنای این مانع امکان تردد و قاچاق کالا را دشوار می‌سازد. دستاورد دیگر ایران رود توسعه اقتصادی در مناطق کمتر توسعه یافته مرکزی کشور است. با توجه به کم‌آبی مناطق مرکزی، این مناطق از توسعه اقتصادی خوبی برخوردار نیستند. امکان کشاورزی و آبی‌پروزی در این مناطق پس از انجام طرح و دسترسی به آب شیرین، مناطق مرکزی کشور را از لحاظ زیرساخت‌ها برای رشد اقتصادی آماده می‌کند. باید گفت ایران رود در ترانزیت خارجی توسط کشورهای حوزه دریای مازندران و همچنین اروپای شرقی به سمت آسیای جنوبی و آسیای جنوب شرقی که حجم قابل توجهی از تبادل و ترانزیت کالا را به همراه دارد، یک درآمد بالا و ابدی برای کشور به همراه می‌آورد. حمل و نقل آبی و ترانزیت داخلی کشور باعث کاهش قیمت کالا با توجه به کاهش نرخ حمل و نقل در کشور می‌شود. همچنین با توجه به امکان حمل و نقل دریایی صنعت کشتی‌سازی و قایق‌سازی در کشور رشد قابل توجهی خواهد داشت که باعث ایجاد بازار کار مطلوب و تامین فرصت شغلی مورد نیاز کشور به ویژه در مناطق مرکزی کویری ایران می‌شود.



با توجه مسئله ی ذوب شدن یخ های در قطبها و گرم شدن کره زمین و بالا آمدن سطح آب های اقیانوس ها که خطر غرق شدن مناطق ساحلی و حتی کشورهایی مثل مالدیو را به گونه ی کلی دارد، رها کردن آب های آزاد در کویر های مرکزی ایران می تواند تجربه ای برای کاهش سطح آبها در جهان داشته باشد که در صورت موفقیت آمیز بودن این طرح، رها کردن آب در دیگر مناطق کویری مثل کویر مرکزی آفریقا و چین می تواند برای درمان افزایش سطح دریا تکرار شود. دستاورد بعدی ایجاد تجربه سازندگی برای مهندسان و کارگران کشور می باشد. همچنین حجم عظیم ماشین آلات و ادوات مهندسی خریداری یا ساخته شده برای اجرای پروژه، پس از پایان پروژه در کشور باقی می ماند و با توجه به تجربه موفق در احداث یک پروژه با چنین وسعت کاری، امکان اجرای پروژه های دیگر برای کشور و توسط مهندسان داخلی را فراهم می آورد.

Petermann Glacier 24 July 2009

Petermann Fjord 24 July 2011

وجود حجم کافی آب، مکان یابی نیروگاه ها و تاسیسات هسته ای در مرکز کشور را مهیا می کند و امکان انتقال این مکانهای استراتژیک و مهم به درون کشور، به نحوی که از پدافند هوایی و زمینی مطلوب برخوردار باشند را مهیا می کند. نزدیکی روسیه به ایران و استفاده از حق وتو این کشور در سازمان ملل در شورای امنیت به سود ایران، از دیگر دستاوردهای طرح مذکور است. باید در نظر داشت روسیه در سال های اخیر با ترکیه مشکلات زیادی داشته و ترانزیت دریایی روسیه از دریای سیاه که به ناچار از تنگه بُسُفَر (Bosporus) و داردانل (Dardanelles) ترکیه میگذرد، اهرم فشاری برای ترکیه نسبت به روسیه می باشد. دسترسی روسیه به آبهای آزاد از طریق ایران عاملی است که به بی نیازی از تنگه بسفر در ترکیه برای روسیه و کاهش وابستگی ترانزیتی روسیه به ترکیه و افزایش وابستگی به ایران در این حوزه است. روسیه را به ایران بیش از پیش متمایل می کند. همچنین عدم نیاز روسیه به گذر از کانال سوئز چرخش رقابت سیاسی روسیه نسبت به ایران را در معادلات بین المللی بیشتر میکند.



مهمترین دستاورد طرح امکان تامین آب شیرین برای کشور به ویژه مناطق مرکزی طبیعی ایران که به لحاظ آب و هوایی در وضعیت نامطلوبی به سر می برند می باشد. کشور ایران با توجه به وسعت بالا، قرار گرفتن در کمربند نیمه خشک کره زمین و گستره وسیع کویری و همچنین با در نظر گرفتن رشد جمعیت در ایران، در آینده منطقه و کشور دچار بحران آب شیرین خواهند شد. بسته شدن آب رودخانه ها توسط افغانستان و ترکیه بحران های آبی در ایران و عراق به وجود آورده است که در اثر خشک شدن دریاچه ها پدیده گرد و غبار در بخش های جنوب شرقی و جنوب غربی کشور مشاهده می شود. بحران آینده در سطح جهان بحران آب خواهد بود. ایران رود می تواند با تهیه حجم عظیمی از آب شیرین در کشور، ایران را از این خطر و بحران آبی در آینده جهان مصون بدارد.



آمریکا به دو دلیل عمده با طرح ایران رود مخالفت کرده و در طول این مدت اقدام به کارشکنی نموده است، برای نمونه در سال ۱۹۹۷ تحریم هایی علیه شرکت هایی که در این طرح سرمایه گذاری کنند از طرف دولت آمریکا وضع گردید. علت اصلی و مهم تر، مسئله بحران آب است. اگر ایران با اجرای طرح بحران آب را پشت سر بگذارد و برای تامین آب شیرین و آب کشاورزی خود درگیر مشکلی نباشد یک اهرم فشار برای دیگر کشورها برای اعمال سیاست های خودشان بر ایران از دست می رود. آمریکا مایل است تا وابستگی ایران در همه زمینه ها باقی بماند. علت دوم نزدیکی روسیه به ایران با توجه به امکان دسترسی روسیه به آبهای آزاد و اقیانوس هند می باشد. همین ارتباط خوب در سطح ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک با روسیه علت دیگر مخالفت آمریکاست.



آب مایه حیات

بحران آب کشور بسیار جدی و مهم است